

ЕТНОДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ РУСИНА И УКРАЈИНАЦА У ВОЈВОДИНИ

ETNODEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF RUSSIANS AND UKRAINIANS IN VOJVODINA

Ивков А.*, Ивановић Љ.*

Резиме

Војводина је кроз историју сачувала разноврсно етнографско богатство, које у туристичкој понуди има своје место као етнографске туристичке вредности. Оне чине сви аспекти културе и традиције живљења народа на тлу Војводине, а представљени су кроз: порекло становништва, социјалну, духовну и материјалну културу и уметност. Територија Војводине представља мултиетничку регију на којој егзистира велики број различитих врста фолклорних обичаја. Њихово порекло је у директној вези са начином и специфичностима живота у Војводини. Фолкорно наслеђе чини укупност материјалног и духовног стваралаштва народа неког простора. Иако заступљени у мањем броју од осталих народа и народности на простору Војводине, Русини и Украјинци који живе на овом простору имају веома интересантно фолклорно наслеђе које може бити веома привлачно за потенцијалног туристу на овом простору.

Кључне речи: етнос, фолклор, туризам, Војводина, Русини, Украјинци

Abstract

Vojvodina has kept a variety of ethnographic through the history, and it has its place in the rich offer of the ethnographic values. They represent different aspects of culture and tradition of these nations living in Vojvodina. They are represented through the origins of these populations, social, spiritual and material culture and art. The territory of Vojvodina represents multiethnic region, in which exists large number of different folklore customs. Their origin is in direct connection with the way of life in Vojvodina and its specifics. Folklore heritage makes the total of the material and spiritual generating of the people on the specific territory. Although they are represented less than

* Др Анђелија Ивков, Љубица Ивановић, ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад

some other nations in Vojvodina, Russians and Ukrainians who live on these territory have very interesting folklore heritage that could be very attractive for potential tourists on these territories.

Key words: etnos, folklore, folkore, tourism, Vojvodina, Ukrainians, Russians

Увод

Русини су огранак Источних Словена, по говору најближи Русима. Они долазе у Панонску низију са Арпадовим Мађарима, а потом током XIII и XIV века се досељавају из Кијевске, полтавске губерније у североисточну Угарску где се претапају у Мађаре. Пределе, одакле су се доселили, народ је називао Хорњица. Реч “хорњица”, мађарски “фелвидек”, значи горњи предео. Мисли се на горње крајеве испод Карпата и у Карпатима. Одатле их насељавају (1750-1784.) у пар насеља у Банату, Бачкој (Дорослову, Кулпину, Крстуру, Куцури, Кули, Нови Сад) и Срему (Петровцима, Миклошевцима, Бачинцима) (Јанкулов, 1961).

Највећи број их је у Војводини, а има их и у Хрватској, Босни и Херцеговини, Македонији, Словенији, Црној Гори. Језик русински (дијалект украјински), припада источнословенској подгрупи словенске групе индоевропске породице језика. Вера хришћанство (унијати или грко-католици).

Досељени Русини у Куцуру, воде порекло из околине Мишколца и Мучоња (Боршодска жупанија у тадашњој северној Угарској). Поменуће 1763. године у Куцуру је дошла само 41 породица. Кроз две године (1745.) досељавају се још 42 породице. У жељи Угарске да Куцура буде чисто унијатско и католичко насеље дошло је до наредбе 1777. да се Срби преселе у Шове (данашње Равно Село). На тај начин од национално мешовитог села Куцура постаје чисто Русинско село, до доласка Мађара и Немаца.

У наредном периоду наилазе нове струје становништва из матице Русина, са новоприхваћеним етничким именом Украјинци. Од 1780. до 1801. Куцура је била искључиво русинско насеље. У првој половини XIX века у Куцуру су се доселили прво Немци, а касније Мађари. Тако се поново формирало, етнички, мешовито насеље.

Немци су својим доласком настојали да истисну Русине, староседеоце. По завршетку II Светског рата у Куцуру долази до новог усељавања. Куцура је примила досељенике из ратом опустошених крајева Босне и Херцеговине и Црне Горе. Тако она постаје русинско-српско-мађарско насеље (Давидовић, 1998).

Русини из Крстура су се први пут почели интересовати о пресељавању на територију Шајкашког батаљона 80-их година XVIII века, док Ђурђево још није било организовано као насеље. Први Русини у Ђурђеву су: Никола Сендерак Цапко, а пред буну 1848. године фамилије Бабјански, Паланчаји, Ђитко, Прегун, Михајло Магоч и Ферко Молнар. Почетак

Украјинци су основно становништво Украјине, у литератури познати и као Малоруси је народ настао на основи древног руског народа. Језик украјински, припада источној подгрупи словенске групе индоевропске породице језика. Вера хришћанство (већина православци, али приметан део католика и атеиста).

Средином 18. века насељено је око 200 породица из Шумовитих Карпата и западне Украјине на подручју Врбаса. Они насељавају следећа места: Дорослово (1750.); Кулпин (1760.); Крстур (1760. и 1780.); Куцуру и Кулу (1763, 1765-67. и 1780.); Бачинце и Шид (1746.).

У околини Сенте породица Латиновић око 1781. насељава запорошке Козаке из Јасшага и Куншага, али су се они јако брзо помађарили (Јанкулов, 1961).

Промене броја становника

Према попису из 1981. године Русини су апсолутну етничку већину имали у два насеља, у Руском Крстуру и Куцури. Иако не чине већинско становништво, насеља са знатним бројем Русина су Кула и Ђурђево. Иста ситуација се поновила и у попису из 1991. године, када је на простору Војводине живело 17.652 Русина, што је чинило 0,77% од укупног броја становника. По последњем попису забележено је 15.626 Русина. У пописима 1948, 1953. и 1961. пописивани су заједно. У СР Југославији 1948. било их је 22.690, у Војводини 22.083 или 1,3% становништва Покрајине. У СР Југославији 1991. било је 18.099 Русина што у односу на 1971, када их је било 20.646, представља благи пад. У истом периоду број Украјинаца опао је са 5.653 на 5.090. Ове етничке групе имају веома мале популационе потенцијале. Њихова главна концентрација је у Војводини у којој је 1991. живело 94,3% Русина и 89,7% Украјинаца СР Југославије. У интервалу од 1971. до 1991. број Русина опао је у Војводини са 20.109 на 17.652, а број Украјинаца са 5.006 на 4.565. Данас на простору Војводине живи 4.635 Украјинаца, што чини 0,23% од укупног броја становника.

Наведени трендови последица су недовољног природног обнављања, склапања мешовитих бракова, промене националног опредељења (неки су се декларисали као Југословени). Припадници ове две националне мањине углавном живе у Бачкој, измешани са Србима и другим етничким групама, живе у свим општинама, с тим што је њихов број, у неким општинама веома мали. Русини ни у једној општини не чине већинско становништво, а њихово запаженије учешће у структури становништва је у општинама Жабал (6,35%), Кула (12,42%), Врбас (9,11%), Шид (4,20%) и Сремска Митровица (1%). Највећи број Русина живи на подручју Бачке (86,28%) и Срема (13,37%).

У 14 насељених места (Ново Орахово, Врбас, Госпођинци, Ђурђево, Кула, Руски Крстур, Нови Сад, Сремска Митровица, Суботица, Шид, Бачинци, Беркасово и Бикић Долу) припадници русинске националности имају значајније учешће у структури становништва или у односу на укупан број русинске популације. У Руском Крстуру, Куцури и у Бикић Долу припадници русинске националности чине већинско становништво.

Од укупног броја становника украјинске националности, 80,17% живи у општинама Врбас, Кула, Сремска Митровица, Инђија и Бач и у граду Новом Саду. Како највећи број Украјинца живи на подручју општине Кула, ова општина се може сматрати носиоцем културног деловања Украјинаца у Војводини.

Куће и насеља

Основни градитељски материјал од којег су грађене куће код прво досељених Русина и Украјинаца су земља, трска и дрво. Прве русинске куће су направљене од прућа и биле су облепљене блатом. Након њих почиње изградња тзв. **набијача**. Куће су грађене тако да је њихова предња страна била окренута ка сунцу и имале су прозоре који су гледали на улицу.

За разлику од њих су грађене и куће које су имале прозоре ка башти и њих су популарно називали *слепе куће*.

Почетком прошлог века почеле су се правити куће које су биле окренуте од задњег дворишта ка улици и имале су два прозоре са шалукатрама зелене или тамно браон боје. Ходник је имао једну степеницу и малу капијицу. Ходник је био са стубовима, касније су их зазидавали и на тај начин добили још једну собу.

Распоред соба је био следећи: предња соба која је гледала на улицу, иза ње се налазило предсобље са отвореним димњаком, потом задња соба и остава. Ако је плац био довољно широк уз кућу се налазила и баштица. Задње двориште од предњег је било одвојено тарабом, даскама или чардаком. У задњем дворишту се налазио обор за свиње, плеварник, шупа, штала,

бале сламе; а иза другог дворишта се налазила башта. У унутрашњости куће, као што је помешно са улице се налазила “предња соба” у којој се није живело, већ су ту спавали само гости. Између кревета се налазила клупа и испред ње сто. Са леве стране је била пећ, а са десне комода и орман.

Предсобље је било из два дела: део са таваницом и део без таванице са отвореним димњаком. Део где се налазио димњак је кориштен као кухиња. На полицама се налазило посуђе. У предсобљу са тавницом је стајао орманчић са посуђем, комода са одећом и сточић за јело. У задњој соби се живело и у тој соби се налазила *руска пећ*. Испред пећи се налазио креветац. У овој соби се налазио још и кревет, вешалица за одећу, две клупе, сто, петролејка и на зиду слике светаца. Код врата се налазио лажни прозор у коме су се држале четке, прибор за бријање и сл. Из оставе је постојао излаз на таван са мердевинама. У остави се налазило корито за прање одеће, комода са старом одећом, комода са брашном, бурад. Остава је била преграђена даскама и тај део се звао “*шенк*”. Шенк је служио као шпајз, а ту су биле окачене: сланина, шунка, кобасице; на полицама су биле тегле и флаше. У остави су се држале посуде за маст, потом кромпир, мак, пасуљ итд.

Карактеристике фолклорног наслеђа

Народна ношња као традиционална одећа једне етничке групе или народа је дуги низ година представљала основни елемент распознавања појединих народности на подручју Војводине.

Русинска женска ношња. Жене су се ретко дотеривале, одећа је била тамна и без детаља, а за лепше прилике бела, плава, црвена. *Повезача* је била једини знак да је жена која га је носила била удата и она се носила испод мараме. Младе невесте носиле су белу повезачу, а касније у бојама.

У току зиме жене су носиле *менту* и *бајку*. Мента се шила од грубог платна (сличног чоји). Није имала крагну, али је око рукава и око врата била порубљена црном светлוצавом бундицом. Задњи део менте је био украшен са две руже. Бајка је краћа од менте и била је доста уска у струку. Копчала се са копчима и била обрубљена светлוצавим концем, била је црне боје (Варга, 1998).

Мушка ношња. У мушку ношњу спадају: кошуља, прслук, сако и панталоне, шешир и обућа. *Кошуља* је беле боје и преко ње се облачи прслук на коме су извезени цветићи и руже у розе, црвеној и плавој боји. На прслуку се за једну од рупица се качио ланчић, који се раздвајао према џеповима и све то је изгледало као срце.

Сако и *панталоне* су шили од истог материјала тамне или црне боје, док су светла и бела имали само трговци и мајстори. На сакоу се са леве стране налазио џеп у који је стављана бела марамица.

Панталоне су биле широког кроја, а око ногу су се сужавале. Напред су имале две фалте, а назад џеп. Постојале су и тзв. *брич* панталоне које су горе биле шире, а од колена на доле се нагло сужавале и биле припијене уз ногу. У старије време су се носиле панталоне “*скорјанци*” које су биле једноставног кроја, од јагњеће или овчије коже.

На глави се носио шешир који је био плишан. Лети се носио *сламни* шешир. На ногама су се у свечаним приликама носиле црне високе чизме, а постојале су и кратке момачке чизме до пола листова. Једно време су се носиле и тзв. “*галадске чизме*”. За рад су најчешће носили опанке (богатији кожне, сиромашнији гумене). На ноге су се обувале штрикане чарале или “*онучке*” (комад платна у које се умота нога).

У току зиме мушкарци су уместо прслука носили “*слутњак*” од јагњеће коже. Поред тога су носили и “*пришњак*” (од овчије коже). За време зиме су се носиле *кожне бунде*. Зимом су се на глави носиле капе од јагњеће коже или од домаћег зеца.

Слике 1 и 2. Блузе из женске русинске ношње и комплетиране ношње

Photos 1 and 2. Blouses from female russian traditional clothes and complete traditional clothes

Извор: Варга, 1998.

У посебну врсту ношње спадају:

Дечија ношња Прва одећа новорођенчета биле су пелене, које су се израђивале од домаћег платна тј. од конопље. Тако увијено дете у пелене је стављано у дуњицу. На главу детета се стављала капица. Поред пелена детету се облачила и бенкица. Када би порасло детету се облачила кошуљица, коју је оно носило до 6-7 година. За свечане прилике су се деца облачила у широке сукњице украшене шлингером, чипкицом или пантљичицама. Деца су носила и панталонице са укрштеним трегерима на леђима, и са отвором на доњој страни, ради лакшег пресвлачења. На ногама су прво носили полуципеле које су се везивале. Зими су дечаци у школу ишли у дрвеној обући.

Одећа старих. Од најстаријих времена старији људи су носили црну одећу, а старије жене су носиле црне штрикане мараме. На ногама су носиле црне зепе или папуче. Старији мушкарци су носили одећу сличну као и млади, али искључиво тамних боја.

Одећа младаца. На венчању невеста је била у широком белом “кабату” (сукња, блуза и кецеља) и са венцем на глави. Венци су се или правили или позајмљивали од људи који су их за ту сврху правили. Пре него што су се почели носити венци носила се “*парта*” (дрвени рам, кружног облика, који је био прошивен са црвеним баршуном, а поњему је било много изрезаних ружа и светлуцавих перли. Са њега су перлице висиле чак до струка.

Невеста је носила белу блузу дугих рукава са манжетнама. Како би млади сукња лепше стајала, испод ње се облачила више других сукања, које су тврдо уштиркане. На крајевима сукања су се налазили шлингераци или без. На ногама су девојке носиле лакиране ципеле “које шкрипе”. Ципеле су се копчеле и нису имале високу потпетицу.

Младожења је имао црни сако, црне панталоне, црне ципеле, кошуља беле боје, а на ногама црне ципеле (Варга, 1998).

Обичаји

Обичаји су навике које постоје у начину живота и међусобном опхођењу међу члановима једне етничке заједнице или једног народа, а које им служе као правило како ће поступити у појединим приликама, било у односима између себе, било у односима с другим народима

Божих. Код Русина у Војводини Божић се слави три дана. Ноћ пре Божића се зове *Виљија*, а најважнија је празнична вечера *Виљије*. Пре вечере газда је у кућу доносио нарамак сламе и мерицу зрнења, која су се у кући држала сва три дана. На столу испод столњака стављали су

се плодови свих пољопривредних култура – како би целе године био добар принос. На пролеће су се та зрна мешала са семењем за прво сејање.

Божихна вечера састојала се од девет јела, а на столу се обавезно налазио обредни хлеб – *крачун*, који се пекао недељу дана раније. Карактеристично јело су *бобаљке* (направљене од теста и посуте маком). После вечере је наступало *кољадовање*, односно ишло се од куће до куће и певале божићне песме *винчовање*. Одрасли момци и девојке су у групама од 10-12 особа ишли од куће до куће са *вифлејемом* (кућица од картона или дрвета у којој се налазила слама са фигурицама Исуса, Марије, пастира и оваца) и изводили комад о рођењу Исуса.

Ускрс. Ускрсу претходи 40-тодневни Велики пост. Русини у Војводини су се од најстаријих дана придржавали овог поста, а посебно последње недеље. На ускрсни петак и суботу (Велики петак и Велика субота), генерално се срећивала кућа (кречиле собе, прале ствари, чистили амбари). Ујутру на први дан Ускрса посвећивала се *пасха* (хлеб). У кошару су се стављале разне намирнице, углавном оне које нису смеле да се једу за време поста (шунка, kobасица, сланина, сир, фарбана јаја-*писанке*) и све се то освећивало у цркви. Након ручка истог дана су се одржавале ускрсне игре. Другог дана Ускрса дечаци су ишли да “поливају” девојчице и за узврат добијали фарбана јаја, а трећег дана Ускрса су девојчице ишле да “поливају” дечаке.

Остали празници. *Духови.* Како је овај празник био уствари празник цветања и он је познат по називу “Зелени празник”. Тог дана се куће украшавају зеленим гранчицама, што симболизује раст и живу природу.

Андрија. Ово је типичан девојачки празник, те је на тај дан група девојака облачила једну девојку у мушку одећу и онда је водиле по селу, посећујући оне куће где је живео неки Андрија.

Дзурија (Георгија, Јурија, Ђури) је дан када су земљорадници одлазили са свештеником на њиву и освећивали приносе.

Јана (Јоана, Ивана, Јанка) је дан кад се у цркви посвећује “жеље” (врста биљке) којој приписују магичну моћ.

Травјанки. По завршетку пролећних пољских радова, било је вре,е кошења сена. Тада су се радници свечано облачили, а посао је био праћен песмама које су се звале “травјанке”. Основна тема ових песама је љубав.

Прадки су уствари скупови младих људи, на којима су девојке и младе жене обављале различите послове: шивење, везење, штрикање, предење (Мушинка, 1988).

Рођење. Још док је чекала бебу жена није смела да обавље неке послове због различитих веровања: није смела да носи тешко, није смела да прекорачи ватру (да се дете не би попекло) итд.

Приликом првог купања у воду сус се често стављали различити пољопривредни производи како би се утицало на будуће занимање детета. У руке му се стављала књига, да би било добар ученик. Мајка је чувала пупчану врпцу до седме године детета, а потом му је давала да је развеже, како би му се развезала памет итд.

Недељу дана по рођењу се вршило крштење детета, на које га је носила кума заједно са сеоском бабицом. Кум и кума су детеету поклањали комад белог платна (*крижма*), од којег су у родитељи шили прву кошуљицу.

Свадба. За свадбу се везује највећи број различитих, веома интересантних обичаја. Сви обичаји се могу поделити у три групе: обреди пре свадбе, свадба и обреди после свадбе.

Обреди пре свадбе обухватају:

1) *Просидба* – се обавља тако што момак са родитељима, два друга и једним старијим човеком, са хлебом и ракијом одлазе да просе девојку.

2) *Веридба* – се обавља у присуству родитеља, пријатеља и том приликом се одређују функције које ће обављати на свадби (сватови, конобари, кувари, снапке-жене које певају опроштајне песме). Интересантно је да су позвани гости пре свадбе доносили: један хлеб, 2-3кг брашна, печену кокошку, флашу ракије, вина и неку одећу (најчешће кошуљу).

3) *Плаћање венчића* се обавља вече пре свадбе и представља обред опрштања младе од другарица. Овај обичај се називао “увијање венчића” или једноставно “венчић”. Венчиће су увијале од шимшира.

4) *Свашкино вече* је било вече када се младожења опраштао од својих другова.

Свадба се састојала од:

1) *Одласка у кућу младе* – где се за столом води разговор између издавача младе (видавач) и старог свата. Пре него што је млада предата младожењи, прво му се изводе “лажне” младе.

2) *Венчање*

3) *Дочекивање младе у кући младожење*: после венчања свадбена поворка одлази у кућу младожење, где их дочекује младожењина мајка, која им даје свету водицу и свадбени хлеб; а млада дарује свима по свадбени пешкир. Другог дана свадбе ујутру се из младине куће одвозе њене личне ствари у њен нови дом.

4) Пред вече другог дана свадбе одвија се најважнији свадбени обред “*чепење младе*”. Старији сват, старији дружба, младине другарице и свашка су одводили младу најчешће код комшија, где се она умивала и чешљала косу. Затим се шири бели чаршав на који она клекне, а старији дружба јој на силу скида зелени венац и даје свашки. Затим је свашка поставља у седећи положај и даје јој малог дечака (због будућег порода), а после јој ставља у руке, хлеб, вино, ракију и огледало. 5) За то време је певала и чешљала јој косу како носе удате жене, а на крају су попиле по чашицу вина или ракије за успех обреда. Младожења шаље старијег дружбу у кућу младе по њене сватове који долазе на свадбу, која је трајала до јутра.

Сахрана. Некада је постојао обичај да када код Русина неко умре поп долази да се у име покојника прости од укућана и тражи опроштај греха. Сат у кући се засувања, огледала су се покривала или окретала ка зиду, а врата су се отварала. У кући су се палиле свеће. Покојника су облачили у свечано одело и стављали га на сред собе испод централне греде, а окренутог ногама ка вратима (Мушинка, 1988).

Културни живот

Образовање и издавачка делатност. Истовремено са српским језиком, русински језик је у службеној употреби у општинама Врбас, Жабал, Кула, Бачка Топола, Шид и у граду Новом Саду. За ученике русинске националности који наставу похађају на српском језику обезбеђено је учење русинског језика са елементима националне културе у оквиру изборне наставе (до два часа недељно) у шест општина и 24 основне школе. Од 1998. године организује се и летња школа за неговање украјинског језика за децу украјинског порекла.

У библиотекама општина Бачка Топола, Врбас, Жабал, Кула и Шид и града Новог Сада има укупно 8.236 књига на русинском језику (www.srpskamreza.com).

НИУ “*Руске слово*” објављује годишње у просеку по десет нових књига у тиражу од 500 примерака. Издаваштвом на русинском језику баве се и друге издавачке куће.

На подручју Војводине излази недељни информативно-политички лист на русинском језику *Руске слово*, дечији лист *Заградка*, омладински лист *МАК*, и часопис за књижевност и културу *Светлост*.

Организован облик неговања културних традиција Украјинаца почиње крајем 70-тих година, када је у основним школама уведен предмет “*Украјински језик са елементима националне културе*” на факултативним основама. Године 1970. учитељ украјинског језика Еуген Кулеба је од ученика формирао литерарно-рецитаторску, драмску и музичку секцију за неговање украјинске говорне речи и културних традиција Украјинаца у Кули. Ове секције су чак покренуле издавање месечног литерарно-педагошког часописа “*Соловејко*”, али на жалост изашла су само два броја. Ово су били почеци организованог културног деловања Украјинаца у Кули и као претеча будућег Културно-уметничког друштва “*Иван Сењук*” у Кули и “*Карпати*” у Врбасу.

У сваком насељеном месту где живи већи број становника русинске националности, постоје аматерска културно-уметничка друштва, а Аматерско русинско позориште “Петар

Ризнић-Ђађа” има сцене у Новом Саду и Руском Крстуру. Подружница за неговање русинског језика и културе је Куцура

Програм на русинском језику емитују радио-станице: радио Нови Сад Врбас, Кула и Шид. Програм на русинском језику емитује и ТВ Нови Сад.

Радио Нови Сад емитује један сат недељно програм на украјинском језику, као и локални Радио-Врбас и радио Вршац. На украјинском језику излази часопис “Украјинско слово”.

Припадници русинске националности организовани су у *Матицу русинску*, основану 1945. године, са седиштем у Руском Крстуру која је обновљена 1990. године и Дрштво за русински језик и књижевност, основано 1970. године. У Новом Саду делује културно- уметничко друштво и Савез Русина и Украјинаца.

Русини гркокатоличке вероисповести првог пароха у Новом Саду имају 1780. године. Цркву посвећену Св.апостолима Петру и Павлу почели су да граде 1820, а завршили је тек 1838. Године 1810. у граду је било 223 гркокатолика, а крајем века парохија је имала око 1.300 душа. Црква се налази на углу улице Јована Суботића и Светозара Милетића. Данас у Новом Саду живи око 2.500 Русина и око 500 Украјинаца гркокатоличке вере. Њихова парохија припада Крижевачкој епархији.

Етнографске манифестације

Најзначајнија манифестација русинског и украјинског народа који живе на подручју Војводине, па чак и Хрватске је Фестивал културе Русина и Украјинаца “*Црвена ружа*”. Манифестација као основни циљ има очување фолклора.

Први пут фестивал је одржена 1962. године, када су и постављени темељи ове манифестације, која је у почетку била манифестација средњошколаца и студената. Седма по реду манифестација је попримила облик правог фестивала културе. На манифестацији учествује око 2.500 извођача и око 7.000 посетилаца.

Програм се састоји из више мањих манифестација:

- 1) *Црвени пупољак* је манифестација присутна од 1969. године. Велики део новог музичког стваралаштва који је приказан на овој манифестацији је и објављен и представља трајни прилог русинском националном благу.
- 2) Велики наградни конкурс “*Пионирске захратке*” је уствари додела награда Великог наградног конкурса дечијег часописа. Одржава се од 1970. године.
- 3) *Изложбе* су доказ стваралачког духа русинског народа и први пут су се појавиле 1968. године. На њима су своја дела излагали академски сликари и вајари Евгениј Кочиш, Хелена Сивч и Владимир Кољесар, али и многи уметници из народа. У оквиру ове манифестације су организоване и етнографске изложбе, посвећене русинској материјалној и духовној култури. Том приликом се одржавају и изложбе ручних радова.
- 4) “*Струне срца*” је митинг поезије и музике младих, а редовно се одржава од 1966. године.
- 5) Главни део је управо “*Црвена ружа*” у оквиру које се врши избор најлепшег мушког и женског певачког гласа, извођење нових композиција, како у забавном, тако и у народном духу. У програм су укључени и хорови, као и играчке групе.
- 6) *Научна саветовања* су последња ушла у састав ове манифестације 1976. године. Тим саветовањима је дат драгоцен допринос изучавања русинске културе и историје.
- 7) “*Одхуки ровњини*” се одржава од 1975. године и то је смотра русинских културних друштава.
- 8) “*Естрада братства*” је још једна манифестација са дугом традицијом, која се одржава од 1968. године. Поред најквалитетнијих русинских солиста и ансамбла, на њој од самог почетка учествују и припадници српског, словачког, мађарског и румунског народа, као и гости из иностранства и она је уствари завршна манифестација читавог фестивала. За 40-так година је наступило око 200 ансамбала.

Слика 3. Русинске игре

Photos 3. Russians traditional dance

Извор: Војводина, Југословенска ревија, 1987.

Захваљујући овој манифестацији русински музички фонд је обogaћен са више од 300 нових песама у народном и забавном духу и мелодијама за игру, а са 50-так поп-рок композиција и дечијих песама онда се добија цифра од 600 музичких радова (www.rusnaci.org).

Друга по значају манифестација русинског народа је “Црвена захрадка” у Новом Саду.

Закључак

Фолклорно наслеђе Војводине је врло разноврсно, богато, специфично. У неким елементима добро очувано и познато широј јавности, а у неким елементима недовољно познато и валоризовано. У Војводини су у зависности од разноврсности геопростора и начина живљења народа постојале разноврсне привредне активности, од којих су се неке трансформисане задржале и до данас. Уочава се да су Русини и Украјинци на простору Војводине успели у мноме да очувају свој етнос и своје фолклорне одлике.

Како је туризам једна од привредних грана који свој развој заснива на аутохтоности, атрактивности и специфичности неког простора, управо ово представља основ туристичког производа Војводине. У том смислу валоризовање и туристичка презентација ових традиционалних активности народа Војводине, у овом случају Русина и Украјинаца може бити веома привлачан туристички мотив, не само за домаће, већ и стране госте.

Литература

Давидовић Р, (1998): Куцура. У: Општина Врбас. Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Институт за географију, Нови Сад.

Јанкулов Б, (1961): Преглед колонизације Војводине у XVIII и XIX веку. Посебно издање, Матица српска, Нови Сад.

Мушинка Н, (1988): Фолклор Русина Војводине. Руско слово, Нови Сад.

Варга Л, (1998): Руске народне обличиво. Зборник работих “Студиа Рутхеница”. Друштво за руски јазик и литературу. Кисач.

www.rusnaci.org

www.srpskamreza.com